

Guia de Seminari – S1. Capacitat intel·lectual

Pla d'estudis	Màster en Educació
Itinerari	Ensenyament Especialitzat
Mòdul	M1.Necessitats Educatives Especials de l'Alumnat
Seminari	S1. Capacitat intel·lectual
Resultat(s) d'aprenentatge associat(s)	ME-E012-01. Conèixer els marcs i programes existents per desenvolupar l'atenció a la diversitat a diferents institucions educatives.
Semestre	2025-2026 (1r)
Prof. responsable (@)	Dra. Anna Amadó Codony - aamado@uda.ad Dra. Meritxell Cano Autet - mcanoa@uda.ad
Modalitat	Semi-presencial
Llengua de docència	Català

1. Presentació del seminari

Els continguts del Seminari 1 s'estructuren en tres parts: una primera part de naturalesa introductòria i generalista sobre l'atenció a la diversitat; un segon bloc sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb altes capacitats; i un darrer bloc destinat a l'atenció educativa a l'alumnat amb discapacitat intel·lectual i síndrome de Down.

2. Continguts del seminari

Part 1: Els continguts del seminari corresponents a les classes presencials i al treball autònom virtual són els que es detallen a continuació:

- Les fonts de diversitat a l'escola
- Algunes dades sobre la discapacitat
- Perspectiva històrica sobre l'atenció a la diversitat
- Atenció a la diversitat des de l'escola
- Més enllà de la discapacitat: algunes propostes sobre Diversitat Funcional

Part 2: Els continguts del seminari corresponents a les sessions en directe en línia són els que es detallen a continuació:

- De la superdotació a les altes capacitats: identificació i tipologies
- Una variable clau per entendre l'alta capacitat: la creativitat, què és i com treballar-la
- Resposta educativa a l'alumnat amb altes capacitats
- La personalització de l'aprenentatge i el Disseny Universal per a l'Aprenentatge (DUA)

Part 3: Els continguts del seminari corresponents a les classes presencials i al treball autònom virtual són els que es detallen a continuació:

- Canvis en la conceptualització de la discapacitat intel·lectual: les definicions des de l'AAIDD i des d'altres organismes (DSM-V i CIE-10)
- Factors causals en la discapacitat intel·lectual
- Característiques de les persones amb discapacitat intel·lectual: característiques generals i característiques segons el grau de discapacitat
- Les persones amb síndrome de Down: aspectes genètics i trets distintius de les persones amb síndrome de Down (trets morfològics i mèdics, trets psicològics i socials i estil d'aprenentatge).

Atenció educativa de l'alumnat amb discapacitat intel·lectual: proposta des de la Intensitat dels Suports, pautes generals, pautes específiques i interacció amb la família.

3. Metodologia

Les sessions presencials i a través de videoconferència seran explicatives de conceptes bàsics i participatives fomentant el debat a classe. En aquestes sessions es presentaran també les activitats a realitzar en el marc d'aquest Seminari i es resoldran els dubtes que l'estudiantat pugui tenir sobre la seva realització

4. Avaluació

Competència: ME-E012. Dissenyar estratègies i actuacions educatives per donar resposta a les necessitats educatives específiques de l'alumnat		
Resultat d'Aprenentatge ME-E012-01. Conèixer els marcs i programes existents per desenvolupar l'atenció a la diversitat a diferents institucions educatives.		
Indicador	Evidència d'aprenentatge	Percentatge
Nombre i qualitat en les participacions	Dinàmiques i activitats planificades en sessió presencial i en línia	10%

Indicador 1: Identificació i descripció de marcs legals i programes d'atenció a la diversitat a diferents institucions educatives. Indicador 2: Comparació i contrast de diferents marcs i programes, destacant els seus punts forts i febles. Indicador 3: Proposta d'una estratègia per implementar un marc o programa específic en un context educatiu concret	Activitat 1 i 2	40%
Indicador 1: Identificació i descripció de marcs legals i programes d'atenció a la diversitat a diferents institucions educatives. Indicador 2: Comparació i contrast de diferents marcs i programes, destacant els seus punts forts i febles. Indicador 3: Proposta d'una estratègia per implementar un marc o programa específic en un context educatiu concret	Repte M1	50%

5. Recursos del seminari

Dossier d'apunts i materials complementaris ubicats a l'aula virtual: [ME EE Mòdul 1. Necessitats educatives específiques de l'alumnat](#)

El material que s'utilitza per al desplegament del Seminari 1 és el següent. Presentacions de la part **en directe** (Meritxell Cano: videoconferència; Anna Amadó: classes presencials)

- Del quocient intel·lectual als models múltiples d'intel·ligències
- La creativitat: què és i com treballar-la
- Tipologies d'altres capacitats
- Resposta educativa a les altres capacitats
- Personalització dels aprenentatges i Disseny Universal per l'Aprenentatge (DUA)
- Presentació dels continguts per part de la professora a través d'un power point o similar
- Treball individual o en petit grup a l'aula amb el suport de material textual i/o visual

Materials de la part de **treball autònom virtual**:

- Material de lectura: Capacitat Intel·lectual
- Documents complementaris:
 - Aguilar Montero, L.A. (s.d.). El informe Warnock. Recuperat de <https://bloccs.xtec.cat/educacioespecialssdh/files/2009/01/informe-warnock.PDF>
 - Alba Pastor, C., Sánchez Serrano, J.M., i Zubillaga del Río, A. (s.d.). Diseño Universal para el Aprendizaje (DUA). Pautas para su introducción en el currículo. Recuperat de https://www.educadua.es/doc/dua/dua_pautas_intro_cv.pdf

- Amadó, A., Serrat, E., i Vallès-Majoral, E. (2016). The Role of Executive Functions in Social Cognition among Children with Down Syndrome: Relationship Patterns. *Frontiers in Psychology*, 7(1363). doi: 10.3389/fpsyg.2016.01363
- American Association on Intellectual and Developmental Disabilities. (s.d.). *Infografia Discapacitat Intel·lectual*. AAIDD.
- Calvo, M.I., Verdugo, M.A., i Amor, A.M. (2016). La participación familiar es un requisito imprescindible para una escuela inclusiva. *Revista Latinoamericana de Educación Inclusiva*, 10(1), 99-113.
- Coll, C. (2017). De la atención a la diversidad a la personalización del aprendizaje. Aula de Innovación Educativa. Recuperat de <https://consejoescolar.educacion.navarra.es/web1/wp-content/uploads/2018/01/1443.pdf>
- Consejería de Educación, Junta de Andalucía. (s.d.). Manual de atención al alumnado con necesidades específicas de apoyo educativo derivadas de discapacidad intelectual. Recuperat de https://sid-inico.usal.es/idocs/F8/FDO23846/apoyo_educativo_discap_intelectual.pdf
- Consejería de Educación, Junta de Andalucía. (s.d.). Manual de atención al alumnado con necesidades específicas de apoyo educativo derivadas de síndrome de Down. Recuperat de https://sid-inico.usal.es/idocs/F8/FDO23839/apoyo_educativo_SD.pdf
- Dalmau Montalà, M., et al. (2015). Pautes sobre el Disseny Universal per a l'Aprenentatge (DUA). Text Complet (Versió 2.0). Universitat Ramon Llull. Recuperat de <https://blocs.xtec.cat/mobilsperrainclusio/files/2017/01/GUIA-DUA-PDF.pdf>
- Daunhauer, L.A., Fidler, D.J., Hahn, L., Will, E., Lee, N.R., i Hepburn, S. (2014). Profiles of everyday executive functioning in Young children with down syndrome. *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities*, 119(4), 303-318. doi:10.1352/1944-7558-119.4.303
- Departament d'Ensenyament, Generalitat de Catalunya. (2015). *De l'escola inclusiva al sistema inclusiu. Una escola per a tothom, un projecte per a cadascú*. Recuperat de <https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/inclusio/escola-inclusiva/escola-inclusiva.pdf>
- Duran, D., i Oller, M. (2017). El rol del profesorado en las aulas organizadas en aprendizaje cooperativo. *Aula de Innovación Educativa*, 261, 38-41. Recuperat de [file:///Users/Anna/Downloads/el_rol_del_profesorado_aula_duran_y_oller%20\(1\).pdf](file:///Users/Anna/Downloads/el_rol_del_profesorado_aula_duran_y_oller%20(1).pdf)
- Fletcher, J.M. i Vaughn, S. (2009). Response to intervention: preventing and Remediating Academic Difficulties. *Child Development Perspectives*, 3(1), 30-37. doi: 10.1111/j.1750-8606.2008.00072.x
- Organización Mundial de la Salud (OMS). *Discapacidad y Salud*. Recuperat de <https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>
- Patston, P. (2007). Constructive Functional Diversity: A new paradigm beyond disability and impairment. *Disability and Rehabilitation*, 29(20-21). doi: 10.1080/09638280701618778
- Romañach, J., i Lobato, M. (2005). Diversidad Funcional, nuevo término para la lucha por la dignidad de la diversidad del ser humano. Foro de Vida Independiente. Recuperat de http://forovidaindependiente.org/wp-content/uploads/diversidad_funcional.pdf
- Sánchez Chacón, G. (2015). Aprendizaje entre iguales y aprendizaje cooperativo: Principios psicopedagógicos y métodos de enseñanza. *Revista Ensayos Pedagógicos*, X(1), 103-123.
- Schalock, R.L., Luckasson, R., i Tassé, M.J. (2021). Twenty questions and answers regarding the 12th edition of the AAIDD manual: Intellectual disability: definition, diagnosis, classification, and systems of supports. American Association on Intellectual and Developmental Disabilities. Recuperat de https://www.aaid.org/docs/default-source/intellectualdisability/12th-ed-twenty-questions-faq.pdf?sfvrsn=a6403421_8
- Verdugo Alonso, M.A. (1994). El cambio de paradigma en la concepción de retraso mental: Una

nueva definición de la AAMR. Siglo Cero. Recuperat de
https://sid.usal.es/idocs/F8/ART4099/verdugo_AAMR_92.pdf

Bibliografia bàsica

- Adam Alcocer, A.L., i Giné, C. (2015). *La Escala d'Intensitat dels Suports per a Infants i Adolescents*. IX Jornadas Científicas Internacionales de Investigación sobre Personas con Discapacidad. Recuperat de <https://inico.usal.es/cdjornadas2015/CD%20Jornadas%20INICO/cdjornadasinico.usal.es/docs/183.pdf>
- Arco Tirado, J.L., i Fernández Castillo, A. (2004). *Manual de evaluación e intervención psicológica en necesidades educativas especiales*. McGraw Hill.
- Armstrong, T. (2006). *Inteligencias múltiples en el aula: Guía práctica para educadores*. Paidós.
- Consejería de Educación, Junta de Andalucía. (s.d.). *Manual de atención al alumnado con necesidades específicas de apoyo educativo derivadas de discapacidad intelectual*. Recuperat de https://sid-inico.usal.es/idocs/F8/FDO23846/apoyo_educativo_discap_intelectual.pdf
- Corretger Rauet, J.M., Casaldàliga Ferrer, J., Quiñones de la Torre, E., Serés Santamaría, A., i TriasTrueta, K. (Coord). (2011). *El teu fill amb síndrome de Down. De la A a la Z. Guia pràctica per a pares dels aspectes mèdics de la síndrome de Down*. Fundació Catalana síndrome de Down. Recuperat de <https://docplayer.es/77150541El-teu-fill-amb-sindrome-de-down-de-la-a-a-la-z.html>
- Fierro, A. (2007). Los alumnos con retraso mental. Dins A. Marchesi, C. Coll, i J. Palacios (Comp.), *Desarrollo psicológico y educación. Trastornos del desarrollo y necesidades educativas especiales* (2a edició, 273-299). Alianza Editorial.
- Gardner, H. (1994). *Estructuras de la mente: La teoría de las inteligencias múltiples*. Plaza Edición.
- Gardner, H. (1995). *Inteligencias múltiples: La teoría en la práctica*. Paidós.
- Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. (2013). Les altes capacitats: detecció i actuació en l'àmbit educatiu. Servei de comunicació i publicacions de la Generalitat de Catalunya. <https://educacio.gencat.cat/ca/departament/publicacions/colleccions/inclusio/altes-capacitats/>
- Giné, C. (Coord.) (2003). *Trastorns del desenvolupament i necessitats educatives especials*. Edicions UOC.
- Giné, C. et al. (2017). *Escala d'Intensitat dels Suports per a Infants i Adolescents (EIS-I/A)*. Manual per a l'ús/administració. Recuperat de <http://recerca.blanquerna.edu/discapacitat-qualitat-vida/wpcontent/uploads/2018/03/Manual-EIS-I-A-2017.pdf>
- Gobierno Vasco. Departamento de educación, política lingüística y cultura. (2013). *Orientaciones educativas. Alumnado con altas capacidades intelectuales*. Servicio central de publicaciones del Gobierno Vasco. https://www.euskadi.eus/contenidos/documentacion/inn_doc_esc_inclusiva/es_def/adjuntos/escuela-inclusiva/100012c_Pub_EJ_altas_capacidades_c.pdf
- Luque Parra, D.J., i Luque Rojas, M.J. (2016). *Discapacidad intelectual: Consideraciones para su intervención psicoeducativa*. Wanceulen Editorial.
- Perpiñan Guerras, S. (2018). *Tengo un alumno con síndrome de Down. Estrategias de intervención educativa*. Narcea, S.A.
- Romo, M. (2009). *Psicología de la creatividad*. Paidós.

- Ruiz Rodríguez, E. (2018). *Síndrome de Down, la etapa escolar. Guía para profesores y familias*. CEPE, S.L.
 - Swartz, R., Costa, A., Beyer, B., Reagan, R., i Kallick, B.(2013). *El aprendizaje basado en el pensamiento: Como desarrollar en los alumnos las competencias del siglo XXI*. Ediciones SM.
-

Bibliografía sobre discapacidad intelectual i síndrome de Down:

- Amadó Codony, A. i Fernández Olaria, R. (2019). Comunicación, lenguaje y habla en el síndrome de Down. Dins E. Aguilar-Mediavilla i A. Igualada (Eds.), *Dificultades del lenguaje en los trastornos del desarrollo. Vol. II: Síndromes genéticos y trastorno del espectro autista*. Editorial UOC.
- Amadó, A., Serrat, E. i Vallès-Majoral, E. (2016). The Role of Executive Functions in Social Cognition among Children with Down Syndrome: Relationship Patterns. *Frontiers in Psychology*, 7(1363). doi: 10.3389/fpsyg.2016.01363
- American Psychiatric Association. (2014). Guía de consulta de los criterios diagnósticos del DSM-V™. Recuperat de <https://www.eafit.edu.co/ninos/reddelaspreguntas/Documents/dsm-v-guiaconsulta-manual-diagnostico-estadistico-trastornos-mentales.pdf>
- Calvo, M.I., Verdugo, M.A. i Amor, A.M. (2016). La participación familiar es un requisito imprescindible para una escuela inclusiva. *Revista Iatinoamericana de Educación Inclusiva*, 10(1), 99-113.
- Daunhauer, L.A., Fidler, D.J., Hahn, L., Will, E., Lee, N.R. i Hepburn, S. (2014). Profiles of everyday executive functioning in Young children with down syndrome. *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities*, 119(4), 303-318. doi:10.1352/1944-7558-119.4.303
- Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Clasificación Internacional de Enfermedades CIE-10-ES, Diagnósticos. Recuperat de https://www.sanidad.gob.es/estadEstudios/estadisticas/normalizacion/CIE10/CIE10E_S_2018_diag_pdf_20180202.pdf
- Schalock, R.L., Luckasson, R. i Tassé, M.J. (2021). Twenty questions and answers regarding the 12th edition of the AAIDD manual: Intellectual disability: definition, diagnosis, classification, and systems of supports. American Association on Intellectual and Developmental Disabilities. Recuperat de https://www.aaidd.org/docs/defaultsource/intellectualdisability/12th-ed-twenty-questions-faq.pdf?sfvrsn=a6403421_8
- Verdugo Alonso, M.A. (1994). El cambio de paradigma en la concepción de retraso mental: Una nueva definición de la AAMR. *Siglo Cero*. Recuperat de https://sid.usal.es/idocs/F8/ART4099/verdugo_AAMR_92.pdf

Bibliografía sobre inteligencias múltiples i altas capacidades:

- Castelló, A. (2008). Bases intelectuales de la excepcionalidad: un esquema integrador. *Revista española de pedagogía*, 66, 203-220
- Gardner, H. (1993). *La Mente no escolarizada: cómo piensan los niños y cómo deberían enseñar las escuelas*. Paidós
- Gardner, H. (2000). *La educación de la mente y el conocimiento de las disciplinas: lo que todos los estudiantes deberían comprender*. Paidós.
- Gardner, H. (2001). *La inteligencia reformulada: las inteligencias múltiples en el siglo XXI*. Paidós

- Gomis, N. (2007). *Evaluación de las inteligencias múltiples en el contexto educativo a través de expertos, maestros y padres* (Tesi doctoral no publicada). Universitat d'Alacant, València. https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/9538/1/tesis_doctoral_nieves_gomis.pdf
- Guirado, A. (2008). *La superdotació als centres d'educació infantil i primària dels Serveis Territorials d'Educació de Girona: creences dels professionals de l'educació, mestres i Equips d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica (EAP), sobre la detecció d'aquests alumnes i les mesures d'intervenció educativa* (Tesi doctoral no publicada). Universitat de Girona, Catalunya. <http://www.tdx.cat/TDX-0723108-101713/>
- Hunsaker, S.L. (Ed.) (2012). *Identification: The Theory and Practice of Identifying Students for Gifted and Talented Education Service*. Creative Learning Press, Inc.
- Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2015). *Monográfico: Alta capacidad y desarrollo del talento: aspectos críticos*. *Revista de educación*, 368. <http://www.mecd.gob.es/dctm/revista-de-educacion/articuloscastellano/ultimas-versiones/rev368-espanol-final.pdf?documentId=0901e72b81cba4d8>
- Sternberg, R. (2004). *Internacional handbook of intelligence*. Cambridge University Press
- Sternberg, R. & Davidson, J. (Coord.) (2005). *Conceptions of giftedness*. Cambridge University Press.

Bibliografia sobre creativitat

- Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creatividad. El flujo y la psicología del descubrimiento y la invención*. Paidós.
- De Bono, e. (1999). *El pensamiento creativo, el poder del pensamiento lateral para la creación de nuevas ideas*. Paidós.
- De la Torre, S. (1995). *Creatividad aplicada*. Editorial Escuela Española. Gardner, H. (1995). *Mentes creativas, una anatomía de la creatividad*. Paidós.
- Gardner, H. (2005). *Arte, mente y cerebro, una aproximación cognitiva de la creatividad*. Paidós.
- Marina, J.A., y Marina, E. (2013). *El aprendizaje de la creatividad*. Ariel.
- Perkins, D., Nickerson, R. y Smith, E. (1987). *Enseñar a pensar*. Paidós.
- Sternberg, R. (2011). *Creatividad en una cultura inconformista – un desafío a las masas*. Paidós.
- Tishman, S., Perkins, D. y Jay, E. (1998). *Un aula para pensar*. Aique.
- Torrance, P. (1966). *The Torrance Test of Creative Thinking*. Personnel Press

Bibliografia sobre personalització dels aprenentatges i Disseny Universal per l'Aprenentatge (DUA)

- Bray, B. i McClaskey, K. (2013). A Step-by-Step Guide to Personalize Learning. *Learning & Leading with Technology*, 40 (7), 12-19. Eric. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1015153>
- Bray, B. i McClaskey, K. (2014). *Make Learning Personal: The What, Who, WOW, Where, and Why*. Corwin
- Bray, B. i McClaskey, K. (2016). *How to Personalize Learning: A Practical Guide for Getting Started and Going Deeper*. Corwin
- Coll, C. (2016). La personalització de l'aprenentatge escolar: un repte indefugible. Dins C. Coll i J.M. Vilalta (coords.). *Reptes de l'educació a Catalunya. Anuari 2015. La personalització de l'aprenentatge escolar: un repte indefugible* (pp. 45-104). Fundació Bofill. https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/v/f/k/o/v/d/m/f/h/repteseducaciocatalunyaa_nuari2015_041016.pdf
- Coll, C. (2017). De la atención a la diversidad a la personalización del aprendizaje. *Aula*, 267, 29-33

- Coll, C., Esteban, M. i Iglesias, E. (2020). *Aprenentatge amb sentit i valor personal. Estratègies, recursos i experiències de personalització educativa*. Graó.
- García, A. (2022). *El aprendizaje personalizado en las aulas inclusivas*. Graó
- Hall, T., Meyer, A. i Rose, D. (Eds.) (2012): *Universal Design for Learning in the Classroom. Practical applications*. The Guildford Press.
- Hall, T., Strangman, N., i Meyer, A. (2003). *Differentiated instruction and implications for UDL implementation*. National Center on Accessing the General Curriculum.
- Meyer, A., Rose, D. i Gordon, D. (2014): *Universal Design for Learning: Theory and practice*. Center for Applied Special Technology, CAST.
- Pane, J., Steiner, E., Baird, M. i Hamilton, L. (2015). *Continued Progress. Promising Evidence on Personalized Learning*. RAND Corporation.
- Pastor, C.A. (Coord.) (2016). *Diseño Universal para el Aprendizaje: Educación para todos y prácticas de enseñanza inclusivas*. Ediciones Morata SL
- Rose, D. i Meyer, A. (2002): *Teaching Every Student in the Digital Age. Universal Design for Learning*. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Tomlinson, C. (2014). *The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners* (2a ed.). Association for Supervision and Curriculum Development
- Tomlinson, C. A. (2005). *Estrategias para trabajar con la diversidad en el aula*. Paidós.
- Tomlinson, C.A. (2008). *El aula diversificada. Dar respuestas a las necesidades de todos los estudiantes*. Octaedro.
- Tomlinson, C. (2017). *How to Differentiate Instruction in Academically Diverse Classrooms* (3a ed.). ASCD.

Aquesta obra està subjecta a una llicència de *Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional de Creative Commons*